

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Факультет психології

Кафедра політичної психології та міжнародних відносин

д. політ. н., проф. Андрущенко Т. В.

Донбаський державний педагогічний університет

Гуманітарної та економічної освіти

Кафедра філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

д. філос. н., проф. Мельник В. В.

ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Сьогодні в українській політиці міжнародні відносини ґрунтуються на взаємодіях величезної кількості учасників, кожен з яких керується політичними амбіціями, власними інтересами та мотиваціями. Специфіка їхньої участі в процесах, які відбуваються в міжнародному середовищі, безпосередньо залежить від світогляду та ідентичності. З огляду на це, можна визначати мотивацію, політичну поведінку та антропологічну межу функціональної активності та особливості діяльності учасників міжнародних відносин.

Перш за все, мотивація лідерів у міжнародних відносинах є темою досить серйозної полеміки між політичними технологами, аналітичними психологами та держслужбовцями. По-друге, треба зрозуміти невербальну комунікацію, та виокремити типи, суб'єкти міжнародних відносин – це маргінали, лідери, аб'юзери чи політики.

Зараз, дивлячись на ситуацію, яка відбувається на Сході України, що учасниками міжнародних відносин можна вважати сильні капіталістичні держави, міжнародні організації та політичні партії. Сьогодні до них також додають і фізичних осіб, яких переважно розуміють як ораторів, тобто осіб, що від імені тих чи інших суспільних структур приймають рішення. У теорії міжнародних відносин фізичною особою визнається людина, дії якої породжують певні наслідки у міжнародному середовищі та дипломатії. Сьогодні міжнародні відносини починаються з ораторських здібностей лідера. У цьому випадку особи ініціюють і призводять до реалізації в міжнародному середовищі певних політичних маніпуляцій, таких як політична пропаганда, фейкові новини, інформаційна війна.

Підхід до розуміння міжнародних відносин через призму психотехніки, риторики взаємодій між особами, як влучно зауважив Дж. Лі Рей “має інтуїтивний характер. Пояснення важливих подій у термінах абстрактних чинників, як, наприклад, громадська думка, біполярність, і навіть військово-промисловий комплекс, здаються важкими для розуміння. Натомість, пояснення,

які наголошують на ролі лідерів-харизматів, що брали участь у цих подіях, виглядає більш цікавим та зводить їх до людського масштабу, який легший для розуміння і пояснення”. Рівень, на якому фізичні особи взаємодіють між собою, можна вважати елементарним рівнем міжнародних відносин. Усі інші суб’єкти міжнародних відносин взаємопов’язані з цим рівнем взаємодій, оскільки будь-які суспільні структури є асоціаціями людей, організованими за певним принципом. Перш за все відносини будуються на задоволенні соціальних духовних потреб, що виникають в процесі спілкування.

Серед політичних лідерів, що активно діють у міжнародних відносинах, виокремлюють політичних осіб (*homo politicus*), їх розуміють як публічних політиків, уповноважених до прийняття та реалізації рішень у сфері зовнішніх зв’язків держави. Тобто, їхня компетенція у прийнятті рішень стосується не лише зовнішньополітичних проблем, а й будь-яких інших, що пов’язані з інтересами громадян у міжнародному середовищі.

Звідси випливає, що політичним лідером є не лише політик, який має потребу до влади, щоб реалізувати свій комплекс неповноцінності, і забезпечити свою політичну програму, вдаючи безглуздість обіцянок за креативність. У широкому розумінні політичним лідером можемо вважати людину, яка уповноважена приймати та реалізовувати рішення, пов’язані з інтересами суспільства у міжнародному середовищі.

Одним із перших відмежував поняття політичного лідера від поняття особи Н. Макіавеллі. Він стверджував: “Існує два способи досягнення мети: шлях закону та шлях насильства; перший спосіб – людський, другий – диких тварин; у тім позаяк перший спосіб не завжди вдається, то люди інколи застосовують другий. Владарі повинні вміти користуватись обома способами” [1, с. 28].

Сьогодні в українській політиці не має справжніх політичних лідерів за якими би пішов народ та його визнала би політична спільнота, а лише існують політики які, на відміну від усіх інших, не можуть автоматично дотримуватися моральних принципів, на яких побудовані взаємини людей у суспільстві, оскільки досить часто їм доводиться мати справу з політичними противниками, які ними не керуються. У критичних ситуаціях моралізування замість ефективних і жорстких (навіть жорстоких) дій призводить державу та суспільство до катастрофи. Будь-яка людина може померти за свої переконання, але політик на це не має права, оскільки жодний принцип не вартий загибелі держави.

Цілком протилежну теорію міжнародних відносин між харизматичними лідерами, політиками, побудовану на ідеї визначальності її суб’єктивних рис характеру, запропонував Г. Лассуел. Він вважає, що політичний лідер переносить у сферу публічної діяльності характер, індивідуальні інтереси та

мотиви, власні комплекси та раціоналізує їх у політиці. Раціоналізацію власних психологічних особливостей він розуміє як “обґрунтування... за допомогою політичних чи ідеологічних аргументів”. Тобто, визначальними мотивами діяльності політичної особи є її власні психологічні особливості, які потрібно вивчати та розуміти, щоб зуміти пояснити та прогнозувати поведінку держави, якою керують політичні особи в міжнародному середовищі. Важливу роль як суб’єкти міжнародних відносин відіграють не лише політики, а й будь-які відомі особи, що користуються авторитетом, до думки яких прислухаються. Вони переважно не обіймають жодних державних посад, але мають настільки великий авторитет, що змушують враховувати свою думку навіть глав держав.

Важко уявити, що одна людина самотужки діє у сфері міжнародної політики, для цього їй потрібно, згідно з власними переконаннями, принаймні знайти групу однодумців. У будь-яких інших видах міжнародних відносин людина цілком може діяти самостійно, залишаючись, однак під прямим чи опосередкованим контролем держави.

Переважною сферою діяльності людини у міжнародному середовищі є реалізація її особистих інтересів та прагнень. Реальна потреба регулювати відносини між окремими фізичними особами та державами зумовила виокремлення в юридичній науці міжнародного приватного права.

Державні та недержавні суб’єкти міжнародних відносин. П. Циганков поділяє учасників міжнародних відносин на державні, недержавні. До останніх він відносить “національно-визвольні рухи, сепаратистські, іредентистські рухи, мафіозні угруповання, терористичні організації, регіональні та місцеві адміністрації, окремих осіб”. Хоч П. Циганков і не послуговується поняттям “суспільні групи”, усі учасники міжнародних відносин (за винятком осіб та органів державної влади) фактично потрапляють до цієї категорії. Вони завжди є організованими групами осіб, які в їхніх організаційних структурах намагаються досягнути певної мети [5, с. 145].

Групи транснаціональних і субнаціональних учасників міжнародних відносин. І. Поп’юк-Рисінська виокремлює групи транснаціональних і субнаціональних учасників міжнародних відносин. Транснаціональні учасники є “колективними суб’єктами, керованими з одного центру. Вони не є справжніми міжнародними союзами колективного характеру, а радше національними суб’єктами, що мають філії та агенції за кордоном”. До них належать церкви, міжнародні фонди та міжнародні підприємства.

Таким чином політичні лідери – це субнаціональні учасники міжнародних відносин і внутрішньодержавні суб’єкти, що активно діють у міжнародному середовищі без посередництва та участі урядів”. Це перш за все сильні духом особистості, які проявляють себе в творчих спілках, маргінальних групах, політичних партіях, субкультурах, волонтерських рухах.

Література:

1. Алексеева Т. А. “Публичное” и “Частное”: где границы “политического”? URL: <http://www.academyrh.info/html/ref/20050303.htm>
2. Андрущенко В. Культура. Ідеологія. Особистість: метод, світогляд, аналіз. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Київ : Знання України, 2002. 580 с.
3. Андрущенко В. Україна і цивілізований світ: проблеми пошуку оптимальної моделі соціальної організації. *Генеза: Філософія. Історія. Політологія*. Київ: Генеза. 1994. № 1. С. 18-22.
4. Дем'ячук О. П. “Державна політика” та “публічна політика”: варіант перехідного періоду. *Наукові записки НаУКМА. 018: Політичні науки*. 2000. Т. 18. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/naukma/Polit/2000_18/05_demyanchuk_op.pdf
5. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Учебное пособие. Москва : Гардарики, 2002. 590 с.
6. Держава і громадянське суспільство: партнерські комунікації в глобальному світі: навч.-метод. посіб. За заг. ред. В. Бебіка. Київ: ІКЦ “Леста”, 2006. 248 с.

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Говоруха А. О.

Науковий керівник: Овсянкіна Л. А.

ДУХОВНА КРИЗА ЛЮДИНИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні у всіх розвинених країнах світу, що сповідують цінності ліберальної демократії, офіційно існує розвинена система поділу влади та відповідна виборча система. Також конституційно у всіх державах декларується свобода зборів та віросповідань. Саме наявність цих інститутів для Френсіса Фукуями свого часу було свідченням настання кінця історії (як кінцевого пункту соціальної еволюції людства та завершення століття ідеологічного протистояння, глобальних війн та революцій) [3]. Віднині створюється єдине, глобальне людство, в якому всі ми маємо змогу віртуально або реально пересуватися та задовольняти будь-які потреби (економічні, політичні, культурні тощо).

Кінцева мета глобалізації полягає у стиранні усіх національних кордонів, відсутності національних держав і реалізації саме західної демократії у глобальному масштабі.